

ERZURUM İLİ MERKEZ ORTA ÖĞRETİM OKULLARINDA VEREM EĞİTİM ANKET SONUÇLARI DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Kemal AGUN (x)

Dr. Remzi KERİŞ (xx)

Dr. Münip KÜLEKÇİOĞLU (xxx)

Dr. Recep AVCI (xxxx)

Dr. Necati KELEMENÇE (xxxx)

Dr. Hasan TÜTÜNCÜLER (xxxx)

ÖZET:

Erzurum ili merkezindeki orta öğretim okullarından 25 tanesinde verem eğitimi anket soruları yanıtları değerlendirildi. Toplam 36 okulun 14884 öğrencisinden 4474 öğrenci bir başka deyimle % 30.05 kadarı ankete iştirak etti. İlk beş soruya yüksek oranlarda doğru ve kısmen eksik yanıtlar alırken istatistiksel bilgi ve çevreye yönelik sorulara çok düşük doğru yanıtlar alışıma dikkati çekti. Anketimizin son sorusuna öğrencilerin az bir kısmı çok yönlü ve mükemmel cevaplar verirken büyük bir kısmı ise "Türkiye'de sizce verem savaşı nasıl yapılmalıdır" sorusuna genellikle bir kaç yönlü fakat eksik yanıtlar verdi.

Sağlık eğitimi içinde Verem savaşı programlarını daha rasyonel bir şekilde yapmamız gerekmektedir. İlk-Orta-Yüksek Eğitim düzeyindeki öğrenciler ve Halk eğitimi ile topluma kitlesel haberleşme araçlarından faydalanarak yeni eğitim modelleri geliştirmenin uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

GİRİŞ VE AMAÇ:

1950'den sonra Türkiye'de Dünya Sağlık Örgütü Verem Savaşı bölümü ile beraberce planlanıp uygulanan verem savaşı ve bu konuda Halk Sağlık Eğitimi büyük aşamalar kaydetmiştir.

(x) Atatürk Üniv. Tıp Fak. Göğüs Hast. ve TB. Bilim Dalı Başkanı.

(xx) Erzurum Göğüs Hastalıkları Hastanesi Başhekimi.

(xxxx) Atatürk Üniv. Tıp Fak. Göğüs Hast. ve TB. Bilim Dalı Araştırma Görev.

(xxxx) Atatürk Üniv. Tıp Fak. Göğüs Hast. ve TB. " " " " "

(xxxx) Atatürk Üniv. Tıp Fak. Göğüs Hast. ve TB. " " " " "

Türkiye Ulusal Verem Savaşı Derneğinin girişimleri ve resmi kuruluşların yardımlarıyla muhtelif kez bastırılıp dağıtılan verem savaşı afiş, pano ve broşürleri verem hakkında gerekli bilgiyi içermektedir. Yaklaşık 30 yılı aşkın bir süredir toplumumuzda sürekli işlenen verem konusunda mevcut bilgi düzeyini değerlendirmeyi amaçlayan bu anket sorularını Verem savaşı afiş ve panolarının ilk basımından esinlenerek hazırladık.

METOD:

Anketimizde random metodu yerine tabakalı örnekleme metodunu kullandık. İl merkezindeki 20 orta okul ile 16 liseden, 13 orta ve 12 lisenin toplam 14884 öğrencisinden 4474 tanesinde yaklaşık % 30.05 öğrencide anketimizi uyguladık. Değerlendirmeleri, gözetimimde görevli hekimlerle birlikte yaptık. Anketin amacı ve nasıl yapılacağı hakkında her sınıfta gerekli bilgiler verildi. Anlaşılması zor terimler örneğin; Verem irsimidir? sorusu üzerinde kısa açıklamalar yapıldı. Kalabalık sınıflarda, öğrencilerin yarısına veya iki defada hepsine anket uygulandı. Öğrencilerin 20 dakikalık süre içinde soruları yanıtlaması istendi. Kız, erkek ve karma okullarda sınıfların seçimi rastgele yapılırken mümkün olduğu kadar kız ve erkek öğrenci sayısının yaklaşık düzeylerde olmasına özen gösterildi. Böylece; % 41.8 kız, % 58.2 erkek öğrencide anket uygulanabildi. Yaş'a göre değerlendirme yerine sınıf esasına uygun bir değerlendirme orta öğretim kurumlarının Eğitim Öğretim programları ile ileride bir ilişkisini aramak gayesiyle tercih edildi.

BULGULAR:

Anket sorularımızı ve yanıtlarını genellikle üç grupta topladık. Birinci grupta verem hastalığı hakkında genel bir bilgiyi içeren ilk beş soruya verilen doğru yanıtlar yüzdeleri verem irsimidir? ve veremin ilk beş belirtisi nedir? yanıtlarının dışında genellikle yüksek düzeyde bulunmuştur. Bu husus bize öğrencilerimizin verem hakkındaki temel bilgilerinin sağlam ve yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

Verem irsimidir? sorusu, ankete başlarken gerekli şekilde açıklanmış olmasına rağmen orta bir, iki ve üçüncü sınıf öğrencilerinde % 37.8 ile % 56.9 oranlarında ve lise öğrencilerine göre kısmen düşük doğru yanıtlar alınmıştır. Bu sınıf öğrencilerinde verem iyileşirmi? sorusuna yüksek fakat lise sınıfları öğrencilerine oranla biraz düşük doğru yanıtlar alınması orta okul öğrencilerinin bu konuda lise öğrencilerine oranla daha düşük fakat yine de yeterli düzeylerde temel bilgiye sahip olduklarını göstermiştir. Ayrıca orta okul öğrencilerinde bu iki soruya verilen kısmen düşük düzeydeki doğru yanıtlar her ikisi arasında doğrusal ilişki olduğunu göstermiştir.

Veremin ilk beş belirtisini içeren dördüncü sorumuza çok düşük ve kısmen düşük düzeylerde doğru yanıtların yanı sıra bilhassa yüksek oranlarda eksik ya-

nitlerin alınmış orta öğretim öğrencilerinin bu konuda tam bir bilgiye sahip olmadıklarını göstermiş bulunmaktadır. Orta okul öğrencilerinde bu soruya verilen doğru yanıtlar % 3.2 ilâ % 4.6 arasında iken lise öğrencilerinde belirgin ölçüde artış göstererek % 12.8 % 16.9 % 27.6 yi bulmuştur.

İstatistiksel bilgileri içeren altıncı, yedinci ve sekizinci sorulara ise çok çok düşük doğru yanıtlar alırken yüksek oranlarda yanlış veya boş cevapların ilk okul öğrencileri düzeyinde bulunuşu dikkatimizi çekmiştir.

Çevredeki ve geneldeki verem tedavî ve verem savaş kurumları hakkında bilgi amaçlayan sorulara doğru yanıtlar yüzdeleri % 0.15 ile % 8.9 gibi düşük sınırlar içinde kalmıştır. Bu husus öğrencilerimizin çevreleriyle ilişkilerinin az olduğunu ve il merkezindeki verem sağlık kuruluşlarını dahi iyi tanımadıklarını göstermiştir.

Veremi hazırlayan sebepleri yanıtlarken öğrencilerimizin bulaşma yolları, veremin etkenini açıklamaları bu hususlarda kavram kargaşasına düştüklerini göstermektedir.

Türkiye'de veremle savaşan resmi ve gönüllü kuruluşları içeren onikinci sorumuza tüm öğrenciler ya hiç veya çok çok düşük düzeylerde doğru yanıtlar verirken kısmen yüksek düzeydeki eksik yanıtlar dikkatimizi çekmiştir. Bu konuda öğrencilerin bilhassa Türkiye Ulusal Verem Savaş Derneği ile SSYB Verem Savaş Genel Müdürlüğü hakkında hiç bilgileri olmadığı ve bu nedenle eksik veya boş yanıtlarının fazla olduğu gözlenmiştir.

Nihayet, Türkiye'de verem savaşı nasıl yapılmalıdır? sorusuna öğrencilerimiz çok yönlü cevaplar verememişlerse de tatmin edici oranlarda verem savaşı metodlarının bir kısmını içeren örneğin radyo ve televizyondan faydalanarak yapılacak sağlık programları, daha fazla ve iyi organize edilmiş dispanser ve sanatoryum açılması, tüm yurda uygulanacak BCG aşısı ve verem tarama programları, ucuz ve ya parasız tüberküloz ilaçlarının hastalara daha geniş ölçüde sağlanması, okullar da ve erişkinlerde genel sağlık eğitimi içinde verem eğitimine önem verilmesi, mahalli verem savaş derneklerinin daha rasyonel çalışarak hastalara sosyal yardımlar da yeterli olmasını önerdikleri gözlenmiştir.

Ayrıca bazı öğrencilerimiz şehirlerimizde temizlik ve genel hijyen koşullarının düzeltilmesi gereğine değinmişlerdir. Öğrencilerin bir bölümünün son yılların popüler genel sağlık sorunu olan çevre kirliliği bilhassa hava kirliliğinin önlenmesini amaçlayan önerileri halkın kişisel haberleşme araçlarından yeterince etkilenip faydalandıklarını gösterdiğini ve bize bu konuda yapılacak eğitim planlanmasında uyarıcı olduklarını vurgulamışlardır.

İRDELEME:

Anketimize il merkezindeki 36 orta öğretim kurumundan 25 tanesinde yani % 69.4 inde toplam 14884 öğrencinin 4474 kişi iştirak etti. Orta öğretimde 1981-

1982 ders yılı toplam öğrenci sayısının % 30.05 inde anketimizi uygulayabildik. Anketimize iştirak oranını yüksek tuttuk. Soruların doğru cevaplarını Verem Savaş Eğitim levhalarının değişmez klasik bilgileri ile SSB, Verem Savaşı Genel Müdürlüğünce hazırlanmış ve son yılın istatistik verilerinden aldık. İl merkezi ilk okullarının 3., 4.,5. inci sınıflarında uyguladığımız anket soruları ile karşılaştırdığımızda:

1. İlk 5 soru ortalamasına aldığımız doğru yanıt yüzdeleri yaklaşık ilkökul öğrencileri düzeyinde bulundu.

2. İstatistik bilgileri içeren üç soruya orta öğretim öğrencilerinde de diğerleri gibi çok çok düşük yanıtlar aldık.

3. Verem hastalığının neredelerde tedavi edildiği, hazırlayıcı sebepleri ve çevre ile Türkiye genelinde Verem Savaşı Kurumlarını amaçlayan sorulara ise, orta okul öğrencileri düşük, lise öğrencileri biraz yüksek oranlarda doğru yanıtlar vermişlerdir.

Bu grup soruda, lise 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin bilhassa 10. ve 11. nci sorulara diğer sorulardan kısmen daha yüksek fakat tatminkâr olmayan düzeylerde verdikleri doğru yanıtlar dikkatimizi çekmiştir.

4. İlkokul öğrencilerinde 13. üncü soruya eksiksiz doğru yanıt yok iken orta ve lise öğrencilerinde tek tük oluşu yeterli görülmemiştir.

5. Toplam 13 soruya verilen doğru yanıtlar ortalaması ilk okul öğrencilerinde takriben % 25 civarında iken, orta okullarda % 25.76 ve liselerde % 30.83 düzeylerinde bulunmuştur.

SONUÇ:

Erzurum il merkezi orta öğretim kurumlarının büyük bir kısmında ve toplam 4474 öğrencide anketimizi uyguladık. Verem hakkında temel bilgi lise öğrencilerinde genellikle daha yüksek düzeyde bulundu. İstatistik bilgi orta ve lise öğrencilerinde çok çok düşük düzeylerde olup bu konuda verem eğitimi programlarında bir değişiklik yapmamız gerektiğini gösterdi. Çevredeki ve geneldeki verem kurumları ile veremi hazırlayan sebeplere, lise öğrencileri de düşük ama orta okul öğrencilerinden belirgin derecede yüksek düzeyde doğru yanıtlar verdi. Resmi ve gönüllü verem Savaş Kurumları ile son soruya doğru ve tam yanıtlar çok düşük düzeylerde olmasına karşın eksik yanıtlar orta ve kısmen yüksek düzeylerde bulundu. Bu oranın lise sınıflarında artış göstermesi bu konuda lise öğrencilerinin bilgi düzeylerinin daha iyi olduğunu gösterdi.

Özet olarak bu konuda; Basın, TRT gibi kitlesele haberleşme organlarının sağlık örgütleriyle daha sıkı bir işbirliği içinde olmaları, daha etkin programlar geliştirmeleri kâmsına varıldı.

Tablo- 1: Erzurum İl Merkezindeki Orta Dereceli Okullardan Ankete İştirak Eden Sınıf ve Öğrencilerinin Mukayeseli Olarak İncelenmesi:

Sınıf ve Öğrenci:	Orta I	Orta II	Orta III-IV	Lise I	Lise II	Lise III-IV	Toplam
İştirak eden	25	32	26	20	21	26	150
Toplam mevcudu (x)	98	76	61	52	52	63	402
% oranı	25.5	42.1	42.6	38.5	40.4	41.27	37.3
İştirak eden	698	1011	867	595	597	706	4474
Toplam mevcudu (x)	3616	2629	2090	2475	1963	2111	14.884
% Oranı	19.30	38.45	41.48	24.04	30.41	33.44	30.05

Tablo- 2: Erzurum İl Merkezindeki Orta Dereceli Okullardan Ankete İştirak Eden Öğrencilerin Doğru Yanıt Yüzdeleri:

Sorular:	Orta I	Orta II	Orta III-IV	Lise I	Lise II	Lise III-IV
1	96.2	97.7	95.5	95.6	96.5	96.9
2	37.8	45.8	56.9	70.6	70.7	67.6
3	95.4	96.2	96.8	96.9	97.5	97.5
4	3.2	4.2	4.6	12.8	16.9	27.6
5	81.5	82.2	90.0	92.9	95.6	93.6
5 Soru Toplamı:	62.8	65.2	68.7	73.8	75.5	76.6
6	0.14	0.4	.00	0.3	0.9	0.30
7	0.14	0.1	0.12	0.3	0.8	3.70
8	.00	0.1	.00	0.3	0.3	0.15
3 Soru Toplamı:	0.09	0.2	0.04	0.3	1.8	1.4
9	1.0	0.3	0.5	0.8	0.15	1.9
10	5.2	2.9	4.4	8.9	7.2	6.5
11	1.3	1.0	2.8	10.7	9.0	16.7
12	.00	.00	0.1	0.1	1.5	0.15
13	0.1	.00	0.1	1.2	0.9	0.8
5 Soru Toplamı:	1.50	0.84	1.6	4.3	3.8	5.2
13 Soru Ortalaması:	24.77	25.45	27.06	30.13	30.58	31.79

(x) Derlenen bilgiler için Erzurum İli Millî Eğitim Md.Mv. Tünaydın Demircioğlu ve memuru

Bn: Filiz Yılmaz'a teşekkür ederim.

Tablo-3: Erzurum İl Merkezindeki Orta Dereceli Okullardan Ankete İştirak Eden Öğrencilerin Boş ve Yanlış Yanıtlar Toplamı ile Eksik Yanıtlar Yüzdeleri:

Sorular	Orta I	Orta II	Orta III-IV	Ortalama	Lise I	Lise II	Lise III;IV	Ortalama
1	3.7	2.2	4.4	3.5	4.3	3.5	3.1	3.6
2	62.1	54.2	43.1	53.0	29.4	29.3	32.4	30.0
3	4.5	2.7	3.5	3.5	3.0	2.5	2.5	2.6
4	59.0	43.5	38.4	47.0	15.7	15.4	15.5	15.5
(EKSİK)	37.8	52.3	56.9	49.0	71.4	67.6	56.7	65.2
5	18.4	16.9	9.9	15.0	7.0	4.3	6.3	5.8
Toplam	29.5	24.0	20.0	24.5	12.0	11.0	12.0	11.6
6	99.8	99.6	100.0	99.8	99.6	99.1	99.7	99.5
7	99.8	99.9	99.8	99.8	99.6	99.3	96.3	98.4
8	100.0	99.9	100.0	99.9	99.6	99.6	99.8	99.6
Toplam	99.8	99.8	99.9	99.8	99.6	99.3	98.6	99.0
9	63.4	56.8	50.0	56.7	45.8	33.5	36.6	38.6
(EKSİK)	35.5	42.8	49.3	42.5	53.2	66.3	61.4	60.0
10	26.9	26.8	16.4	23.3	18.9	14.5	17.2	50.5
(EKSİK)	67.9	70.3	79.1	72.5	72.1	78.2	76.2	75.5
11	67.9	53.6	53.2	58.0	36.6	26.6	30.1	31.1
(EKSİK)	30.8	45.3	43.9	40.0	52.6	64.3	53.1	56.5
12	76.7	66.4	61.0	68.0	59.4	53.6	50.0	54.3
(EKSİK)	23.2	33.5	38.8	32.0	40.3	45.0	49.8	45.0
13	40.8	34.3	32.9	36.0	20.0	17.0	18.2	18.5
(EKSİK)	59.0	65.6	66.8	64.0	78.6	82.0	80.8	80.5
Toplam	55.1	47.5	42.7	48.5	36.0	29.0	30.4	31.8
(EKSİK)	43.2	51.5	55.5	50.0	59.0	67.0	64.0	63.3

SUMMARY

Evolution of the results of the tuberculosis questionnaires in middle and High schools in the centre of Erzurum Province

The results of the questionnaire about the tuberculosis education were evaluated in 25 middle and High schools in the centre of the province of Erzurum 4474 out of 14884 pupils of total 36 schools i.e. 30.05 % of the pupils joined the enquiry. It was meaningful that were obtained only a few wrong answers in response

to the questions amerning the istatistical knowledge and the surroundings, wehe-
reas we obtained partly wrong and mostly true answers in response to first five
questions.

Only a small number of the pupils well ans wered the last question of our ques-
tionaly, whereas a great majority of the pupils answered our question "How the
tuberculosis druggle must be done in Turkey, in your opinion?" uncompletely,
but in general, from a few view point.

It is necessary to make the programs of the tuberculosis druggle in a more
rationale form in the health education. It was comluded that it is suiteble to de-
velop new educational models for community along with education of eleman-
tary-middle-High school pupils and people by using masscommnications media.

Kaynaklar:

- 1- Verem Eğitim Levhaları: Türkiye ulusal Verem Savaşı Derneği Neşriyatı Kağıt ve Basım İşleri A.Ş. Ankara 1970.
- 2- Verem Savaşı Genel Müdürlüğü 1980 ve 1981 Çalışma raporları ve programları; S.S.Y.B. Yayınları No: 484 ve 494, Devsan Matbaası, Ankara, 1981.
- 3- Verem savaşı Eğitim Levhaları Broşürü; S.S.Y.B. Verem Savaşı Genel Müdürlüğü Neşriyatı, Hilâl Matbaacılık Kollektif Şt., Ankara, 1980.